

De wijk in!

Visie en uitvoeringsplan wijkgerichte voorzieningen en programmering Bibliotheek Almelo en Gemeente Almelo

Juni/augustus 2025

Gemeente Almelo: Evelien van Rijswijk, Mirjam ten Voorde

Bibliotheek Almelo: Joris Kemps, Hester Roelofs, Rob van Hoogen, Gert van Weeghel

Rijnbrink: Annemiek Ferket, Mark Deckers

Inhoud

01

Aanleiding

02

De wijk in! Visie op spreiding
bibliotheekvoorzieningen in Almelo

03

Dienstverleningsmodel en locatiekeuze

04

Planning en organisatie

05

Financiering

Aanleiding

Aanleiding

Onderzoeksrapport Van wet naar wijk

In het voorjaar 2025 deed Rijnbrink in opdracht van de stichting Openbare Bibliotheek Almelo en theater Hof 88 en de gemeente Almelo onderzoek naar de implicaties van de aanstaande wijziging van de Wet Stelsel Openbare Bibliotheken (WSOB) en de kansrijke investeringsgebieden. In het rapport 'Van Wet naar Wijk – onderzoek naar invulling van bibliotheekwerk in Almelo' wordt aangegeven dat het goed is een ambitie te ontwikkelen op het bibliotheekwerk in Almelo waarbij nadrukkelijk wordt gewerkt vanuit een wijkgerichte aanpak en aangesloten wordt bij bestaande wijkcentra als basis voor nieuwe voorzieningen.

Dit rapport ging ook in op mogelijke kansrijke gebieden voor die voorziening en de keuze van de locatie(s). En daar is enige haast bij. De gemeente en bibliotheek hebben in december 2023 extra Rijksmiddelen aangevraagd voor een extra bibliotheekvoorziening en deze is in maart 2024 toegekend. Voor eind 2025 moeten deze middelen besteed zijn en moet er één nieuwe bibliotheekvoorziening geopend zijn.

Menselijke hulp altijd dichtbij

In den lande zien we dat de bibliotheek steeds vaker in zijn brede functie wordt ingezet en dat nabijheid van menselijke hulp voor tal van vragen van grote waarde wordt geacht. De wetswijziging die naar verwachting in 2026 effectief wordt, levert een zorgplicht op de voor de gemeente waarbij een gemeentelijk meerjarenplan moet worden opgesteld en waarbij minimaal één bibliotheek in elke gemeente aanwezig moet zijn. Daarnaast geeft VNG een handreiking mee waarin ook aanvullende kenmerken worden meegegeven als aantal locaties per gemeente, aantal openingsuren en een richtlijn voor een gezonde financiering.

Van idee naar uitvoering

Voor deze ontwikkeling ontvangen gemeenten – naast de eerder aangevraagde incidentele middelen – ook structurele middelen via een decentralisatieuitkering in 2025 en 2026 en een structureel bedrag in het gemeentefonds vanaf 2027. Het gaat in Almelo met ingang van 2027 om een structurele bijdrage van € 219.235 per jaar die uitgekeerd wordt met de bedoeling om te investeren in versterking van het bibliotheekwerk.

In deze notitie maken we een start met de ambitie voor Almelo en geven we een invulling van hoe het spreidingsbeleid versterkt kan worden met twee extra wijkvoorzieningen en hoe de centrale voorziening ook beter kan worden ingezet als wijkvoorziening voor de binnenstad. Daarnaast willen we inzetten op een meer wijkgerichte programmering, ook buiten de bibliotheek.

Dit alles voorzien van een planning, investeringsbegroting en exploitatiebegroting. Het plan voorziet in een snelle opening van één voorziening zodat voldaan wordt aan de eisen van de aangevraagde Rijksmiddelen.

De wijk in!

Visie op spreiding bibliotheekvoorzieningen in Almelo

Visie op spreiding: Huidig model

Bibliotheek Almelo kent – in vergelijking met andere stedelijke gemeenten een beperkt spreidingsmodel. Door bezuinigingen in het verleden moest gekozen worden voor centralisatie met één voorziening in de binnenstad. Daar vinden zowel de klassieke uitleentaken plaats als alle programma's.

In de gemeente Almelo zijn haal- en brengpunten van de bibliotheek. Via de website kun je bestellen en je materialen afhalen bij de haal- en brengpunten.

Naast de fysieke voorziening werkt de Bibliotheek Almelo samen met het onderwijs (PO en VO). Er worden schoolbibliotheken aangeboden met professionele ondersteuning van de onderwijsteams. Het onderwijs betaalt zelf mee aan deze voorziening.

Voor iedereen die niet zelf gebruik kan maken van de bibliotheek bestaat een boek-aan-huis-voorziening. Vrijwilligers komen dan de materialen brengen en halen die je zelf graag wilt hebben.

Visie op spreiding: Toekomstig model

Een sterke en weerbare samenleving vraagt om een programmatische aanpak dicht bij de inwoners. De sterke groei van programma's van de bibliotheek (taal, digitaal, geld en gezondheid) sluiten daarbij aan. De bibliotheek biedt bijna al deze programma's niet zelfstandig aan maar vaak met partners en vrijwilligers.

Deze programma's vragen om een meer wijkgerichte aanpak. We willen daarom twee lagen in het spreidingsbeleid toevoegen: wijkvoorzieningen en wijkgerichte programmering. Daarnaast zullen we de dienstverlening van de centrale bibliotheek ook meer als wijkvoorziening voor de wijk 'Binnenstad' vormgeven.

Met de extra investeringsmiddelen van het Rijk willen we twee wijkvoorzieningen openen in bestaande wijkcentra. Daarnaast willen we programmering opzetten waaraan ook buiten de bibliotheek invulling kan worden gegeven.

Dienstverleningsmodel en locatiekeuze

Van visie naar uitvoering

Dienstverleningsmodel: Op te leveren onderdelen

De inpassing van de nieuwe visie op spreiding vraagt de ontwikkeling van drie onderdelen. Het meest in het oog springende is de realisatie van de twee wijkvoorzieningen.

Daarnaast moet er een wijkgerichte programmering ontstaan. Deze wijkgerichte programmering moet dicht bij inwoners plaats kunnen vinden en zal dus op meer plekken dan thans moeten plaatsvinden. Deze programmering moet ontstaan door samenwerking met professionele en vrijwillige partnerorganisaties.

Het derde blok bestaat uit de aanpassing van de centrale bibliotheek met een ontwikkelplein en een wijkfunctie. In de afgelopen jaren is het aantal activiteiten dat zich richt op basisvaardigheden van inwoners al uitgebreid. Daarbij gaat het dan vooral om taal- en digitale vaardigheden. Samen met partners willen we dat aanbod verbreden. De wijkgerichte functie moet echter beter worden uitgewerkt alsmede meer aandacht voor het bereiken van inwoners in de binnenstad. De wijkfunctie gaat dus specifieke aandacht krijgen binnen de centrale bibliotheek.

Blok 1: Realisatie van twee wijkvoorzieningen

Overleg met partners
Inrichting
Start dienstverlening

Blok 2: Realisatie wijkgerichte programmering

Overleg met partners
Afstemming inrichting programmering
Afstemming mogelijke locaties
Afstemming communicatie
Start dienstverlening

Blok 3: Aanpassing centrale bibliotheek aan wijkfunctie en ontwikkelplein

Dit onderdeel loopt al vanuit een andere lijn van de bibliotheek. We zorgen dat er ook in de centrale bibliotheek een wijkgerichte programmering komt en dat er voldoende aandacht is voor het bereiken van mensen in de wijk.

Dienstverleningsmodel: Wijkvoorziening

Hieronder geven we aan hoe het dienstverleningsmodel er in grote lijnen uit moet zien voor een wijkvoorziening. We onderscheiden daarbij naast de werkelijke dienstverlening ook de randvoorwaarden, de samenwerking en de eisen aan locatie.

Dienstverlening

- Collectie: Klein en passend bij karakter wijk
- Programma: Taal, digitaal, geld en gezondheid – informatiepunt Digitale Overheid / taalhuis
- Jeugdactiviteiten: Met creatieve culturele manieren van leren
- Bemensing: Mix van professioneel en vrijwillig. Bibliotheek en partners.

Randvoorwaarden

- Vrij en gratis toegankelijk
- Bestaande ontmoetingsplek voor de wijk
- Passend bij wijkwerk en waar mogelijk aansluitend op onderwijs
- Menselijk: eerst vertrouwen dan bouwen
- Niet stand-alone, altijd samen met partners en vrijwilligers.

Samenwerking

- Wijkteam
- Wijkregisseurs
- Avedan
- Onderwijs
- Kaliber Kunstenschool
- Praktijkondersteuners
- Consultatiebureaus
- Vluchtelingenwerk
- Seniorweb
- Juridisch loket
- OV-sprekkuur
- Kerk- en moskeewerk
- Sportbedrijf
- Woningcorporaties

Locatie

- Bestaande locatie
- Beschikbaar en betaalbaar
- Aansluiten op de voorkeur van onderzoek 'Van wet naar wijk'
- Voldoende geografische spreiding tussen de twee voorzieningen.
- Locatie moet ook versterkt worden door komst bibliotheekvoorziening.

Locatiekeuze

Op basis van voorgaande lijst van voorwaarden voor de locatie, komen twee locaties als meest geschikt naar voren: De Driehoek en De Schelf. Daarnaast is de derde locatie die aandacht vraagt de centrale bibliotheek die ook een meer wijkgerichte aanpak zal gaan kennen. De nieuwe locaties

passen bij de voorkeur van het onderzoek 'Van wet naar wijk', bieden voldoende geografische spreiding. Beide locaties bieden op korte termijn ook ruimtelijke mogelijkheden.

Centrale

Locatie:

- Kanswijk Binnenstad

(Bestaande) partners:

- Avedan Welzijn
- Almelo Sociaal
- SeniorWeb Almelo (bibliotheek Almelo is leslocatie en coördineert de activiteiten)
- Gemeente Almelo
- ROC van Twente (samenwerking binnen het Taalpunt)

Ruimtelijk:

- Ruimtelijk al ingericht maar vraagt vooral inpassing van wijkgerichte programmering en bereik. Inpassen in ontwikkeling van Ontwikkelplein samen met partners.

Beschikbaarheid:

- Inpasbaar na inrichting wijkvoorziening

De Driehoek

Locatie:

- Kanswijk Ossenkoppelerhoek, uitstraling naar Windmolenbroek, De Riet en Nieuwstraatkwartier

Reeds aanwezige partners:

- Wijkteam gemeente
- Wijkkamer en taalpunt Avedan
- Diverse verenigingen

Programmering

- Bestaande programmering in de Driehoek kan goed versterkt worden met programmering van de bibliotheek en kent een logische verbinding.

Ruimtelijk en beschikbaarheid:

- 40 m2 open in de wijkvoorziening
- Per direct beschikbaar

De Schelf

Locatie:

- Nabij aandachtsbuurt Drakensteyn
- Nabij wijkwinkelcentrum
- Hier is al een afhaalpunt

Reeds aanwezige partners:

- Peuteropvang
- VSO de Brug
- Wijkkamer Avedan
- Avedan
- Gemeente (inloopspreekuur zorg)
- Diverse verenigingen

Programmering

- Bestaande programmering in de Schelf kan goed versterkt worden met programmering van de bibliotheek en kent een logische verbinding.

Ruimtelijk en beschikbaarheid:

- 150 m2 open in de wijkvoorziening
- Vanaf najaar 2025 beschikbaar

Beeld van nieuwe locaties

Om een beeld te schetsen van de plek, laten we zien welke mogelijkheden de gemeente ziet binnen de twee aangegeven wijklocaties.

De Driehoek

Het gaat om een beperkte open ruimte van ongeveer 40 m² die ingericht kan worden als bibliotheekvoorziening binnen de wijkvoorziening. Openstelling kan deels professioneel, deels onbemand tijdens alle openingstijden van de Driehoek. Voor cursussen en activiteiten kan gebruik gemaakt worden van andere ruimtes van de Driehoek.

De Schelf

Het gaat om een open ruimte van ongeveer 150 m² die ingericht kan worden als bibliotheekvoorziening binnen de wijkvoorziening. Er is een klein kantoor (30 m²) annex spreekkamer aanwezig.

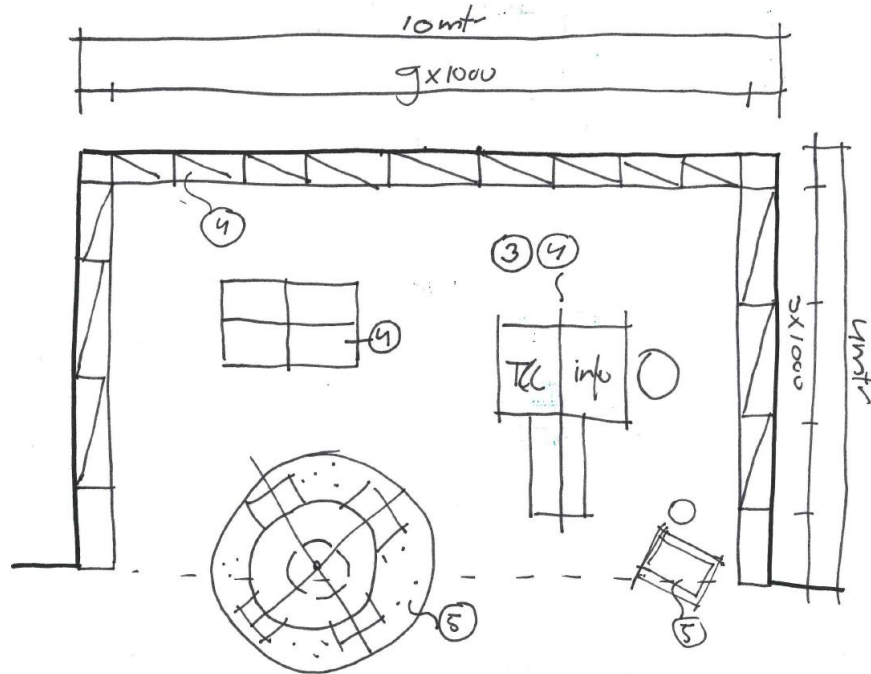
Ook hier kan openstelling gedurende alle openingstijden van het wijkcentrum aan de orde zijn met professionele bibliotheekmedewerkers gedurende een deel van de openingsuren. Voor cursussen en activiteiten kan gebruik worden gemaakt van andere ruimtes van de Schelf.

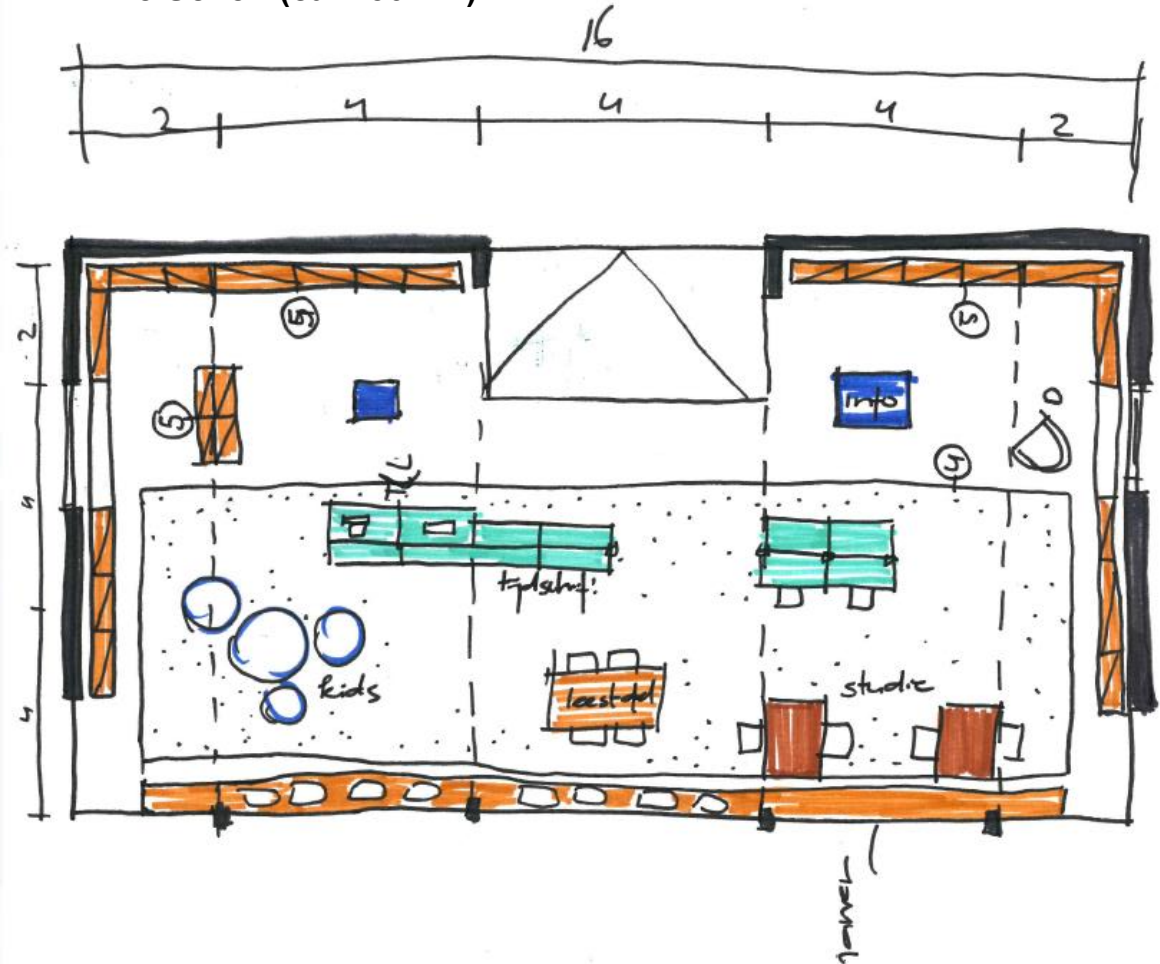
Inrichtingsschetsen

In de voorbereiding zijn door de inrichter van de bibliotheek ook al enkele concept-schetsen gemaakt voor de inrichting. De inrichtingskosten zijn verwerkt in de begroting die aan het eind van deze notitie beschikbaar is.

De Driehoek (ca. 40 m²)

De Schelf (ca. 150 m²)

Dienstverleningsmodel: Wijkprogrammering

De wijkprogrammering kent geen vaste locatie maar zal 'zwerven' door de stad op meerdere locaties. We willen daarmee een laagdrempelig programma bieden voor inwoners in de hele gemeente. Deze aanpak zal aansluiten bij het herontwerp sociaal domein en bij de cultuur- en erfgoedvisie om wijken een

programma te bieden. Uitgangspunt is tot slot dat het programma versterkend en samenhangend moet zijn met programma's van partners en het liefst gezamenlijk aangeboden wordt waar dit passend is.

Dienstverlening

Samen met wijkteam, wijkregisseurs, partners en inwoners wordt gedacht aan programmering op gebied van:

- Taal / rekenen
- Digitaal
- Gezondheid
- Financiën
- Ontmoeting

Samenwerking

Samenwerking is denkbaar met o.a.:

- Wijkwerk
- Avedan
- Onderwijs
- Vluchtelingenwerk
- Seniorweb
- Kerk- en moskeewerk

Locatie

- Openbare locatie die als huiskamer van de wijk is te typeren
- Voldoende geografische spreiding met nadruk op kanswijken

Randvoorwaarden

- Vrij en gratis toegankelijk
- Passend bij wijkwerk en waar mogelijk aansluitend op onderwijs
- Menselijk: eerst vertrouwen dan bouwen
- Gezamenlijk: partners maken samen programma.

Samenvatting

Met dit plan geven we invulling aan een stevige wijkgerichte aanpak. Daarbij zien we een huiskamerfunctie waar ruimte is om te ontmoeten, om te leren en voor menselijke hulp. De wijkbibliothecaris is in dit alles een essentiële spil die gemeenschapsgericht werkt.

Waar nodig maakt de bibliotheek zich mobiel en trekt de wijk in met spreekuren, cursussen en activiteiten voor jong en oud.

Dit alles uiteraard samen met partners en inwoners samen.

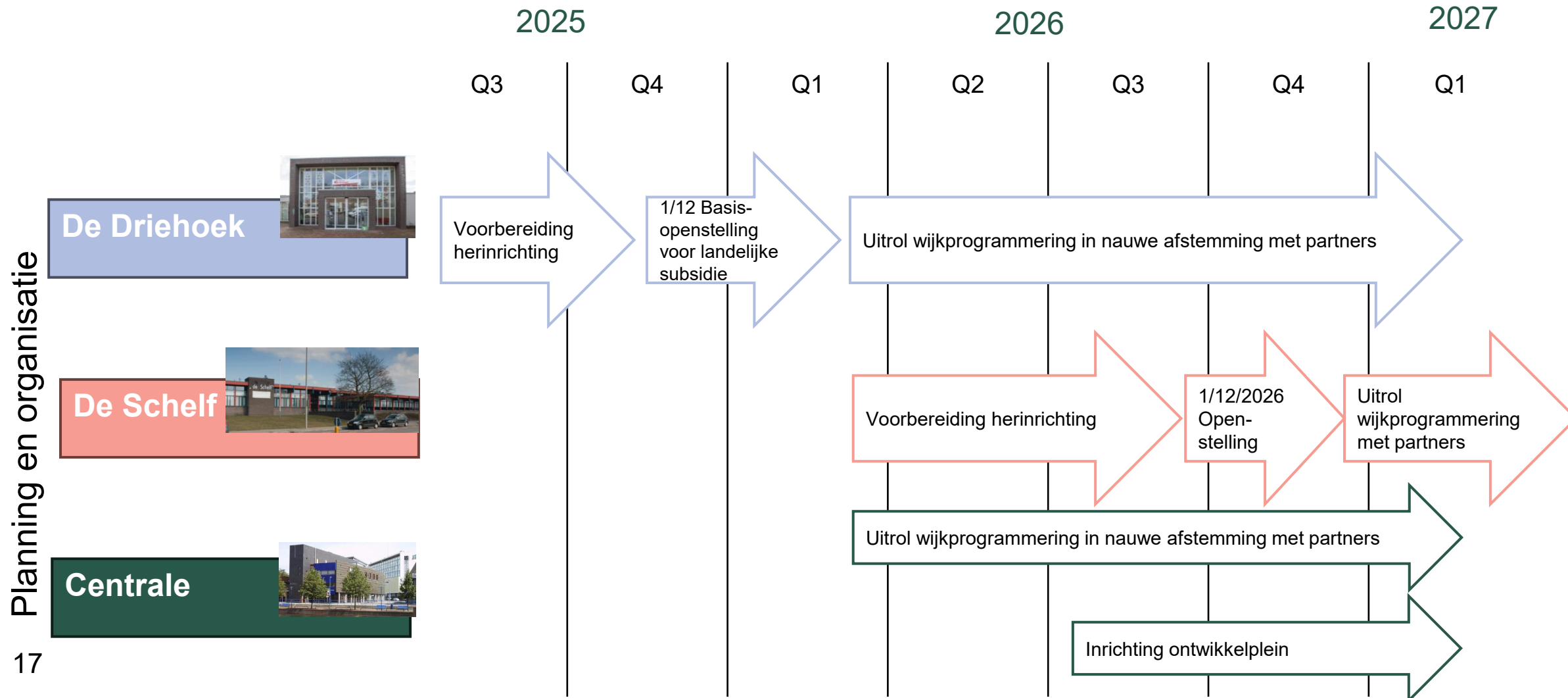
Planning en organisatie

Van één wijkvoorziening naar inpassing van de hele visie op spreidingsbeleid

Planning

De planning wordt ingegeven door een aantal factoren. Op de eerste plaats dwingt de aangevraagde landelijke subsidie tot openstelling van één bibliotheekvoorziening voor 31 december 2025. Er moet rekening worden gehouden met het inregelen van programmering samen met partners zodat

men gezamenlijk succesvol kan zijn. Daarnaast moet de planning in te passen zijn in de beschikbare middelen. Dit laat openstelling van De Schelf pas toe aan het eind van 2026.

Organisatie

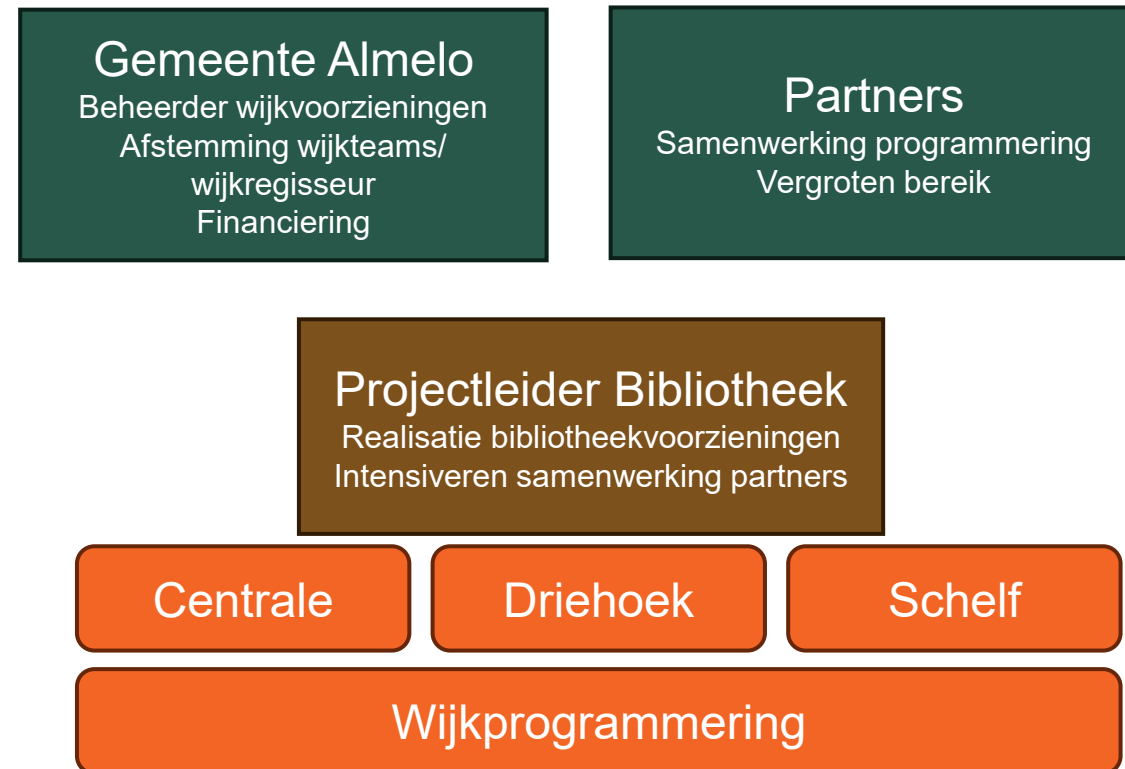
Het programma ‘De wijk in’ is een majeure operatie voor de bibliotheek. Naast twee nieuwe voorzieningen en aanpassingen in de centrale bibliotheek is ook de opbouw en versterking van een wijkprogrammering noodzakelijk.

Daarnaast vraagt de realisatie ook tempo. De bibliotheek stelt daarom een projectleider aan om extra capaciteit te creëren voor de implementatie. In eerste aanleg zal deze projectleider tot 1 juli 2026 nodig zijn. Daarna moeten de verschillende onderdelen in de bestaande bibliotheekorganisatie ingepast worden.

De projectleider zal, namens de directeur-bestuurder van de bibliotheek, het schakelpunt worden met zowel de gemeente als partners. Daarbij moet opgemerkt dat er met vele partners natuurlijk al prima contacten zijn. Maar met name in de verbinding met buurtverenigingen en wijkinitiatieven zal het nodige geïnvesteerd moeten worden.

Ook communicatie zal een belangrijk aandachtspunt zijn. Er moeten effectieve manieren gevonden worden om voldoende bereik te krijgen.

Tot slot is financiering een aandachtspunt. De snelle realisatie van dit plan is gebaat bij een snelle beschikbaarstelling van de incidentele middelen van het rijk aan de bibliotheek. De gemeente waarborgt hiermee dat de middelen verplicht zijn voor de subsidie, en de bibliotheek kan dan de nodige investeringen doen om ervoor te zorgen dat de eerste nieuwe wijkvoorziening nog in 2025, conform de aangevraagde landelijke subsidie, kan starten.

Financiering

Van incidentele middelen naar structurele inpassing

Financiering

Van landelijke aanvraag naar lokale uitvoering

In het collegevoorstel van 12 december 2023 voor de ‘eenmalige specifieke uitkering lokale bibliotheekvoorziening’ heeft het college akkoord gegeven op het doen van een aanvraag voor versterking van het bibliotheekwerk in Almelo. Deze aanvraag levert de verplichting op om uiterlijk 31 december één nieuwe bibliotheekvoorziening te openen die minimaal 15 uur per week met professionele bezetting geopend is. Dit voorstel voldoet ruimschoots aan deze eis. Belangrijke voorwaarde is wel dat de gemeente deze middelen zo snel mogelijk ter beschikking stelt aan de bibliotheek zodat realisatie in 2025 nog kan plaats vinden. Als de middelen beschikt zijn aan de bibliotheek, heeft de bibliotheek nog de ruimte om de middelen ook na 31 december 2025 te verantwoorden.

In genoemde collegevoorstel is ook aangegeven op welke wijze cofinanciering zou plaats vinden. Ook deze middelen zijn in de begroting meegenomen.

Bestaande middelen en nieuwe rijksmiddelen

De wijkprogrammering willen we inpassen binnen de bestaande middelen van de bibliotheek. Het gaat hier vooral om versterking van samenwerking met partners. Daarnaast zal er sprake zijn van verplaatsing van sommige activiteiten die nu binnen de bibliotheek gebeuren naar wijklocaties buiten de bibliotheek.

De inpassing van de twee nieuwe bibliotheekvoorzieningen vragen om extra structurele middelen. Deze passen binnen de extra rijksmiddelen die de gemeente ontvangt in het kader van de zorgplicht van

gemeenten voor bibliotheekwerk en de versterking van bibliotheekwerk. In dit voorstel is ervan uitgegaan dat deze middelen vanaf 2027 ook worden ingezet door de gemeente Almelo voor het bibliotheekwerk. Het jaar 2026 wordt nog overbrugd met de aangevraagde incidentele middelen.

Sluitende meerjarenbegroting voor twee voorzieningen

Op basis van deze kaders is een meerjarenbegroting opgesteld om deze twee nieuwe voorzieningen en de wijkgerichte aanpak in te passen in de bestaande financiering van de bibliotheek. We wijzen erop dat we er daarbij vanuit zijn gegaan van gelijkblijvende basisfinanciering voor de bibliotheek voor de komende jaren en de rijksmiddelen voor versterking van bibliotheekwerk die beschikbaar komen.

Op de volgende pagina's treft u de meerjarenbegroting aan. De gemeente heeft de verplichting de SPUK-middelen te besteden voor 31 december 2025 en voldoet aan deze verplichting door de middelen te beschikken aan de bibliotheek en de bibliotheek opdracht te geven voor 31 december 2025 een eerste nieuwe voorziening te openen. De bibliotheek heeft na beschikking door de gemeente vervolgens de ruimte om deze middelen ook na 31 december 2025 in te zetten.

Meerjarenbegroting

		2025	2026	2027	2028
	Baten				
1	Subsidie OCW	€ 76.000	€ 364.000		
2	Cofinanciering gemeente OCW-subsidie	€ 7.500	€ 7.500		
3	Cofinanciering gemeente toekomstkracht/provincie	€ 47.500			
4	Cofinanciering eigen uren	€ 27.500	€ 20.000		
5	Exploitatiesubsidie gemeente voortvloeiend uit extra rijksmiddelen			€ 219.235	€ 219.235
6	Extra gebruikersinkomsten		€ 7.500	€ 14.766	€ 21.766
7	Financieren vanuit bestaande exploitatie		€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
	Totaal baten	€ 158.500	€ 419.000	€ 254.001	€ 261.001
	Kosten				
8	Huisvestingslasten	€ 250	€ 4.000	€ 15.501	€ 15.501
9	Personeelskosten	€ 7.750	€ 80.000	€ 158.000	€ 160.000
10	Opstartkosten personeel (projectleiding, training)	€ 7.500	€ 7.500		
11	Collectie	€ 18.000	€ 76.500	€ 9.000	€ 9.000
12	ICT, internet, telefonie	€ 10.000	€ 42.500	€ 5.000	€ 5.000
13	Aanvullende transportkosten		€ 2.500	€ 5.000	€ 5.000
14	Inrichting en inventaris	€ 30.000	€ 120.000	€ 10.000	€ 15.000
15	Wijkprogrammering		€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
16	Additionele communicatie en marketing	€ 7.000	€ 21.000	€ 1.500	€ 1.500
17	Overige kosten	€ 3.000	€ 15.000	€ 10.000	€ 10.000
	Toekomstgerichte visie en dienstverleningsconcept, onderzoek, samenwerking partners via Toekomstkrachtregeling	€ 75.000	€ 20.000		
18					
19	Vervangingsreserve		€ 10.000	€ 20.000	€ 20.000
	Totaal kosten	€ 158.500	€ 419.000	€ 254.001	€ 261.001
	Resultaat	€ -	€ -	€ -	€ -

Toelichting meerjarenbegroting

1. Subsidie OCW: de door de gemeente ontvangen subsidie wordt in 2025 beschikt aan de bibliotheek en door de bibliotheek in 2025 en 2026 gebruikt ter dekking van kosten.
2. Cofinanciering gemeente OCW-subsidie: deel dat de gemeente inlegde om te komen tot sluitende cofinanciering. Deze is in 2025 in zijn geheel beschikt aan de bibliotheek en door de bibliotheek gebruikt.
3. Cofinanciering toekomstkracht/provincie: ontvangen provinciale subsidie die als cofinanciering is ingezet door programma's te verbinden.
4. Cofinanciering bibliotheek uit eigen uren/middelen: De bibliotheek zet eigen uren in binnen dit programma die voor de subsidie van OCW als cofinanciering kunnen gelden.
5. Exploitatiesubsidie gemeente voortvloeiend uit extra rijksmiddelen: middelen die de gemeente ontvangt van het Rijk voor versterking van het bibliotheekwerk in het kader van de zorgplicht.
6. Extra gebruikersinkomsten: De extra voorzieningen leiden tot een lichte groei in het aantal betalende leden.
7. Financiering uit bestaande exploitatie: Bijdrage uit de reguliere exploitatie van de bibliotheek voor o.a. wijkprogrammering.
8. Huisvestingslasten: Huur en aanverwante huisvestingskosten voor De Driehoek en De Schelf.
9. Personeelskosten: Inzet van de wijkbibliothecaris en medewerkers voor openstelling.
10. Opstartkosten personeel: Kosten voor opleiding en projectleiding.
11. Collectie: Kosten voor aanvullende collectie voor de twee nieuwe voorzieningen. De kosten zijn in het begin hoger door opbouw van een startcollectie.
12. ICT, internet, telefonie: Deze kosten zijn voor o.a. de zelfbediening. De kosten zijn door aanschaf in het begin hoger.
13. Aanvullende transportkosten: Kosten voor het rouleren van delen van de collectie over de vestigingen en aan- en afvoer van bestelde boeken.
14. Inrichting en inventaris: Inrichtingskosten en kosten voor klein inventaris. Door aanschaf zijn de kosten in het begin fors hoger.
15. Wijkprogrammering: Voornamelijk personeelskosten voor het verzorgen van cursussen en workshops. Deze bevinden zich al binnen de bestaande begroting maar worden anders ingepast.
16. Additionele communicatie en marketing: Kosten voor een goede communicatiestrategie bij de start en reguliere kosten in de navolgende jaren.
17. Overige kosten: Aanvullende kosten voor o.a. administratie
18. Toekomstgerichte visie en dienstverleningsconcept, onderzoek, samenwerking partners via Toekomstkrachtregeling: Kosten voor locatieonderzoek, opstellen plan van aanpak en begeleiding.
19. Vervangingsreserve: Afschrijving op groot inventaris en ICT-middelen.